

Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2009
Raport z badań ankietowych

Kraków, sierpień 2009

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizując zapisy „Zasad przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013” (wytycznych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego) oraz artykułu 21 pkt. 8 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej nakładających na Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej obowiązek sporządzania bilansu potrzeb w zakresie pomocy społecznej Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej oddaje w Państwa ręce niniejszy raport. Jest on wynikiem badań sondażowych i powstał na podstawie informacji przekazanych przez ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie oraz miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich województwa małopolskiego.

*Zespół
Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej*

SPIS TREŚCI:

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	3
WPROWADZENIE	4
WNIOSKI I REKOMENDACJE	7
TABELA WDRAŻANIA REKOMENDACJI.....	20

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CIS	Centrum Integracji Społecznej
DPS	dom pomocy społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
IP	Instytucja Pośrednicząca Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 w Województwie Małopolskim (Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego)
IW	Instytucja Wdrażająca Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013 w Województwie Małopolskim (Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie)
JOPS	jednostka organizacyjna pomocy społecznej
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPA	Kodeks Postępowania Administracyjnego
MOPS	miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	organizacja pozarządowa (non – governmental organization – ang.)
OAo	ośrodek adopcyjno - opiekuńczy
OPS	ośrodek pomocy społecznej
PAL	program aktywności lokalnej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PEAD	Europejski Program Pomocy Żywnościowej (Programme Europeen d’Aide aux Demunis – franc.)
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO KL (Program)	Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 - 2013
POW	placówka opiekuńczo - wychowawcza
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
UM WM	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
„Zasady ...”	„Zasady przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”

WPROWADZENIE

Założenia:

Niniejsze opracowanie jest raportem z badania przeprowadzonego w ramach Małopolskiego Obserwatorium Polityki Społecznej, projektu realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki „Promocja integracji społecznej”. Opracowanie jest jednocześnie kontynuacją corocznego raportu dotyczącego bilansowania potrzeb pomocy społecznej przeprowadzanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Badanie skupia się wokół dwóch głównych osi:

- W zakresie dostarczania informacji wspierających efektywne wykorzystanie środków unijnych badanie pełni funkcję wspierającą Instytucję Wdrażającą w dostosowywaniu do potrzeb pomocy społecznej prowadzenia projektów systemowych w ramach aktywnej integracji oraz Instytucję Pośredniczącą w przygotowaniu dokumentu regulującego zasady efektywnego wydatkowania środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 - 2013 (PO KL), a w nim regionalnego Priorytetu VII: Promocja Integracji Społecznej, Poddziałanie 7.1.1. „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej” oraz 7.1.2 PO KL „Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie”.
- W zakresie bilansowania potrzeb pomocy społecznej sondaż ma na celu:
 - ocenę sposobu i jakości realizacji ustawowych zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty województwa małopolskiego;
 - określenie występujących barier oraz identyfikację kierunków zmian – faktycznych i pożądanych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej województwa małopolskiego.

Opracowanie ma również stanowić podstawę realizacji szkoleniowego projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (Priorytet VII, Poddziałanie 7.1.3 PO KL – „Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej”) służącego szkoleniu pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej województwa małopolskiego w zakresie rozwoju form aktywnej integracji i rozwoju pracy socjalnej oraz poprawy systemów zarządzania tymi jednostkami.

W związku różnymi instytucjami będącymi adresatami raportu opracowanie podzielono na dwie części. Pierwsza z nich adresowana jest do Instytucji Pośredniczącej, Instytucji Wdrażającej i projektu szkoleniowego ROPS w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” i dotyczy zagadnień istotnych przede wszystkim dla wdrażania Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce. Natomiast druga część adresowana jest do służb wojewody w celu wspierania zadania administracji rządowej, jakim jest ocena efektywności pomocy społecznej w regionie. Obie części raportu identyfikują jednak zaplecze niezbędne do realizacji zadań, których dotyczą, sposób ich prowadzenia oraz określają przeszkody utrudniające ich prawidłowe wypełnianie czy wręcz podejmowanie w ogóle.

Uwagi metodologiczne:

- Badaniem objęto wszystkie gminy i powiaty Małopolski i zostało ono zrealizowane za pomocą ankiety rozsyłanej. W kwietniu 2009 roku skierowano kwestionariusze ankiet drogą pocztową oraz mailową do 179 ośrodków pomocy społecznej, 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz 3 miejskich ośrodków pomocy społecznej miast na prawach powiatów, tj. wszystkich tego typu jednostek w województwie. Łącznie bilansem objęto 201 jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w regionie.
 - Kwestionariusz ankiety zawierał wiele kwestii poruszanych w ramach „Bilanсу potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2008”, tj. poprzedniego badania, co umożliwiło dokonanie porównań pomiędzy latami w poszczególnych obszarach tematycznych.
 - Projekt narzędzia badawczego został skonsultowany z jednostkami regionalnymi:
 - zespołem Programowania, Monitoringu i Ewaluacji PO KL Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego;
 - zespołem Pomocy i Integracji Społecznej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie;
 - zespołem projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”.
 - Badanie zostało poprzedzone pilotażem (w celu weryfikacji poprawności operacjonalizacji problemów badawczych) przeprowadzonym w trzech rodzajach jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr i mops). Pilotaż przeprowadzono w:
 - gminnych ośrodkach pomocy społecznej w: Charsznicy, Kozłowie, Słaboszowie, Trzyciążu i Liskach oraz Ośrodku Pomocy Społecznej w Kluczach i Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bukownie;
 - Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Miechowie i Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Olkuszu;
 - Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Krakowie.
- Pilotaż przeprowadzono w jednostkach, które projekt systemowy w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: realizują od 2008 r.; realizują od 2009 r.; zrezygnowały z realizacji projektu w 2009 r. oraz nie realizują go w ogóle. W ramach pilotażu wzięto jednocześnie pod uwagę jednostki, które: realizują projekt w partnerstwie od 2008 r.; zrezygnowały z realizacji projektu partnerskiego w 2009 r.; realizują projekt indywidualnie od 2008 r.
- Kwestionariusz ankiety zawierał w większości pytania zamknięte. Jednak, aby uwzględnić wszystkie opinie przy wielu zagadnieniach pozostawiano możliwość poszerzenia kafeterii poprzez wpisywanie własnych opinii przez respondentów w kategorii „inne”. Jednocześnie w wielu kwestiach zadano pytania otwarte, tak aby ankietowani mieli możliwość swobodnej wypowiedzi.
 - Stosownie do celów badania i poszukiwanych informacji kwestionariusz ankiety podzielony został na następujące działy:
 - I.** Strategie rozwiązywania problemów społecznych
 - II.** Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) – realizacja
 - III.** System profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną
 - IV.** Programy celowe
 - V.** Współpraca z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań pomocy społecznej
 - VI.** Środki finansowe na realizację zadań pomocy społecznej

VII. Kadra pomocy społecznej

VIII. Potrzeby szkoleniowe

Działy kwestionariusza kolejno identyfikowały:

- posiadanie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, okresy programowania tych dokumentów, sposób ich przygotowania oraz związane z tym problemy i bariery;
- sposób organizacji projektu systemowego w ramach aktywnej integracji, a także podstawowe trudności oraz doświadczenia w tym obszarze;
- priorytetowe grupy beneficjentów ostatecznych, preferowane narzędzia aktywnej integracji (programy aktywności lokalnej oraz programy integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych - w przypadków powiatów); stosowane w ich ramach instrumenty aktywnej integracji;
- wdrażanie programów naprawczych i systemów profilaktycznych;
- zasięg i jakość współdziałania z trzecim sektorem przy realizacji ustawowych zadań;
- poziom zabezpieczenia środków finansowych na realizację świadczeń oraz prowadzenie i rozwój infrastruktury społecznej;
- liczebność kadry obsługującej realizowane zadania oraz aspiracje i potrzeby edukacyjne pracowników.

W/w działy kwestionariusza były na ogół wspólne dla wszystkich ankietowanych jednostek pomocy społecznej. Jednak szczegółowe kwestie zawarte w poszczególnych pytaniach były zróżnicowane w zależności od specyfiki zadań realizowanych przez dane typy jednostek. Ankietę dla gmin i powiatów różni też Dział III, który w kwestionariuszach adresowanych do jednostek gminnych dotyczy „Systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną”, a w ankietach powiatowych „Specjalistycznego poradnictwa i organizacji opieki w rodzinach zastępczych”. Z kolei ankietę skierowaną do powiatów grodzkich (Kraków, Nowy Sącz, Tarnów) uwzględnia fakt realizacji przez nie zarówno zadań gminnych, jak i powiatowych. Reasumując narzędzie zastosowane do gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej (ops, pcpr, mops), mimo bardzo wielu wspólnych zagadnień, były trzema odrębnymi wersjami narzędzia badawczego.

- Miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, mające znaczny wpływ na całościowy obraz sytuacji i wartości średnie, w przedstawionej w dalszej części opracowania szczegółowej analizie danych, traktowane były specyficznie. W zestawieniach opisujących zadania gminne figurują one w grupie gmin, w zestawieniach traktujących o zadaniach powiatowych zestawiane są z powiatami.
- Pytania ankiety dotyczyły roku zamkniętego tj. 2008, roku bieżącego tj. 2009 oraz szacunków na rok 2010.
- W związku ze 100% zwrotem analizę wyników przeprowadzono w oparciu o ankiety ze wszystkich małopolskich ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich.
- Nie wszystkie dane nadesłane przez ankietowane jednostki miały tą samą jakość, gdyż nie wszystkie z nich odpowiedziały na każde z pytań. Szczegółowe dane, co do ilości jednostek, które brały udział w odpowiedziach na poszczególne pytania ankiety zawarte są w dalszej części opracowania, w kolejno analizowanych działach.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

Analiza materiału zgromadzonego w trakcie realizacji badania przeprowadzonego przez Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej w roku 2009 wśród wszystkich małopolskich ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie (łącznie 201 jednostek) prowadzi do sformułowania wielu wniosków i rekomendacji. Zostały one podzielone na dwie części, analogicznie do przedstawionych we wprowadzeniu dwóch głównych celów badania.

CZĘŚĆ I

Wnioski i rekomendacje istotne dla wsparcia realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w tym tworzenia Planu Działania dla Priorytetu VII oraz realizacji projektu systemowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej służącego „podnoszeniu kwalifikacji kadr pomocy i integracji społecznej” (Poddziałanie 7.1.3) kształtują się następująco:

- I. Jednostki pomocy społecznej realizujące projekty systemowe w Poddziałaniach 7.1.1 i 7.1.2 w Priorytecie VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w najbliższym czasie nie będą miały trudności ze spełnieniem wymogu merytorycznego uczestnictwa w Programie dotyczącego posiadania aktualnej lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. Wśród wszystkich małopolskich gminnych i powiatowych jednostek pomocy społecznej (201) jedynie 8 gmin nie posiada obecnie takiego dokumentu, przy czym wszystkie te jednostki deklarują, iż do końca 2009 roku przyjmą uchwałą Rady Gminy stosowy dokument. Należy zaznaczyć, iż taki wniosek jest potwierdzeniem przewidywanego w ubiegłorocznym badaniu rozwoju sytuacji w tym zakresie, kiedy prognozowano brak problemów jednostek gminnych i powiatowych w tym obszarze. Jednak w trakcie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (2007 - 2013) część gmin i powiatów będzie zmuszona przyjąć kolejną strategię rozwiązywania problemów społecznych, gdyż okres obowiązywania poprzedniej zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu. Dotyczy to 47 jednostek¹ (44 gmin, 2 powiatów ziemskich i 1 powiatu grodzkiego). Rokiem, w którym zakończą się pierwsze lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych będzie rok 2010. W grudniu 2010 sytuacja ta dotyczyć będzie 26 jednostek (24 gmin, 1 powiatu ziemskiego i 1 powiatu grodzkiego). Wskazany jest zatem wcześniejszy monitoring działań tych jednostek podejmowanych w celu opracowania kolejnego dokumentu strategicznego tak, aby brak aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych nie stał się barierą w realizacji projektów systemowych w kolejnych latach.
- II. Jednostki pomocy społecznej realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki muszą spełnić do końca 2010 r. wymogi organizacyjne dotyczące odpowiedniego poziomu zatrudnienia. Obecnie sytuacja jednostek w tym zakresie jest dość niekorzystna:
 - wymogi organizacyjne stawiane beneficjentom Poddziałania 7.1.1, tj. jednostkom realizującym zadania gminne (ośrodkom pomocy społecznej i miejskim ośrodkom pomocy społecznej

¹ Podczas analizy materiału badawczego zdiagnozowano 42 gminy, w których zakończy się okres obowiązywania strategii rozwiązywania problemów społecznych przez zakończeniem realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jednak informacje uzyskane drogą telefoniczną od jednostek, które nie wypowiedziały się w tej kwestii w ankiecie pozwoliły wyłonić dodatkowo 2 takie gminy.

powiatów grodzkich), dotyczące zatrudniania pracowników socjalnych w proporcji: 1 pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż 3 takich pracowników w jednostce są spełniane obecnie przez większą niż w roku ubiegłym liczbę jednostek gminnych. Mimo to nadal wymogi te spełniają jedynie 63 ośrodki pomocy społecznej (ze 179, tj. 35,2%) i 2 z 3 funkcjonujących miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich. Dodatkowo 17 ośrodków pomocy społecznej niespełniających dotąd omawianego wymogu deklaruje dostosowanie się do niego do końca 2009 r. Problem ze spełnieniem wymogu organizacyjnego dotyczy zatem co najmniej 91 jednostek gminnych², co stanowi aż 50,8% wszystkich ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce. Należy zaznaczyć, iż w grupie ośrodków niespełniających w trakcie realizacji badania obu elementów wymogu organizacyjnego 7 jednostek - w ramach realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki - przyjęło już dodatkowych pracowników socjalnych. Niepokojącym jest jednak fakt, iż mimo to nie spełniają ciągle wspomnianego wymogu.

Pomimo, iż gminne jednostki pomocy społecznej mają jeszcze ponad rok na dostosowanie się do omawianego wymogu wydaje się zasadnym już obecnie zastanowić się nad rozwiązaniami ułatwiającymi tym jednostkom zatrudnienie wymaganej ilości pracowników socjalnych. Tym bardziej, iż problem związany ze zbyt małymi zasobami kadrowymi w pomocy społecznej zdiagnozowany był już w poprzednim badaniu i choć obecnie więcej jednostek spełnia wymagane w Programie kryterium organizacyjne wciąż jednak niski poziom zatrudnienia pracowników socjalnych w województwie małopolskim może być poważną przeszkodą w realizacji projektów systemowych z obszaru aktywnej integracji, a tym samym w osiągnięciu celów Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;

- wymóg organizacyjny, który mają spełnić realizatorzy Poddziałania 7.1.2, tj. jednostki realizujące zadania powiatowe (powiatowe centra pomocy rodzinie i miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich), dotyczy zatrudniania co najmniej jednego doradcy do spraw osób niepełnosprawnych w jednostce. Obecnie warunek ten spełnia 14 powiatowych centów pomocy rodzinie z 19 funkcjonujących w Małopolsce. Dodatkowo 1 powiatowe centrum pomocy rodzinie i 1 miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego deklarują spełnienie omawianego wymogu do końca 2009 r.

Należy zaznaczyć, iż sytuacja w zakresie omawianego wymogu uległa znacznej poprawie od ubiegłego roku (2008), kiedy w żadnym powiatowym centrum pomocy rodzinie w regionie i w dwóch z trzech miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich³ nie zatrudniano takich specjalistów. Jednak ciągle jeszcze 3 powiatowe centra pomocy rodzinie⁴ i 2 miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich muszą do końca 2010 r. zatrudnić doradcę ds. osób niepełnosprawnych, by spełnić wymóg organizacyjny uczestnictwa w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki. Generalnie można jednak przewidywać, iż w 2010 r. jednostki powiatowe nie będą miały trudności ze spełnieniem wymogu organizacyjnego uczestnictwa w Programie dotyczącego zatrudniania co najmniej jednego doradcy do spraw osób niepełnosprawnych w jednostce.

² 8 ośrodków pomocy społecznej nie wypowiedziało się w tej kwestii w 2009 r. i nie znana jest sytuacja w tych jednostek dotycząca wymogów organizacyjnych.

³ 1 mops powiatu grodzkiego w 2008 r. nie wypowiedział się w tej kwestii.

⁴ 2 powiatowe centra pomocy rodzinie nie wypowiedziały się w tej kwestii w 2009 r. i nie znana jest sytuacja w tych jednostce dotycząca wymogu organizacyjnego.

- III.** Program Operacyjny Kapitał Ludzki, oprócz wymogów merytorycznego i organizacyjnych w zakresie współpracy z publicznymi służbami zatrudnienia zaleca zastosowanie dodatkowo jeszcze jednej zasady. Dotyczy ona formalnej współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, a właściwymi terytorialnie urzędami pracy. Wyniki badania wskazują, iż generalnie jednostki gminne współpracują z powiatowymi urzędami pracy (166 ośrodków pomocy społecznej, tj. 92,7% oraz wszystkie trzy funkcjonujące miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich). Z deklaracji respondentów wynika, że w ramach owej współpracy spełniane są wymogi w tym zakresie zapisane w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”. Wydaje się jednak, iż współpraca ta nie ma usystematyzowanego charakteru, ale jest raczej odpowiedzią na bieżące potrzeby. Znajduje to potwierdzenie w kolejnych danych z badania - formalnie usankcjonowane porozumienia ma jedynie 61 ośrodków pomocy społecznej (36,7%)⁵ i 1 miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego, a kolejne 37 ośrodków pomocy społecznej (22,3%) zamierza podpisać stosowne porozumienie do końca 2009 r. Ponieważ blisko 40% ośrodków pomocy społecznej (65 jednostek) nie planuje formalnego usankcjonowania współpracy z właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy wydaje się zasadnym szerokie promowanie płynących z niej korzyści (np. poprzez organizowanie wspólnych spotkań obu typów jednostek), czy wręcz wprowadzenie przez instytucje koordynujące Program systemowego wymogu zawiązywania formalnej współpracy między tymi typami jednostek. Wydaje się bowiem, iż formalne porozumienie może pomóc w rozwiązywaniu różnych problemów, związanych zwłaszcza z „nakładaniem się” wsparcia kierowanego przez ośrodki pomocy społecznej i powiatowe urzędy pracy do beneficjentów ostatecznych.
- IV.** W ramach realizacji projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jednostki pomocy społecznej wspierają grupy docelowe, które są w centrum ich zainteresowania z racji zadań ustawowych, jakie realizują. Priorytetowymi grupami docelowymi w ramach projektów z Poddziałania 7.1.1 są dla ośrodków pomocy społecznej osoby bezrobotne i ubogie. Powiatowe centra pomocy rodzinie realizując projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.2 działania kierują głównie do osób niepełnosprawnych, młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej.
- V.** Narzędzia aktywnej integracji, oprócz podstawowego - kontraktu socjalnego, nie są powszechnie stosowane przez jednostki pomocy społecznej w ramach realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:
- program aktywności lokalnej przygotowany został jedynie przez 18% gminnych i powiatowych realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, rozpoczynających wdrażanie projektów w 2008 r. i w 2009 oraz tych, którzy zrezygnowali z jego realizacji w 2009 roku⁶ (33 jednostki);

⁵ Pytanie dotyczyło ośrodków pomocy społecznej, które zadeklarowały w badaniu, że współpracują z powiatowymi urzędami pracy – łącznie 166 jednostek.

⁶ Pytanie dotyczyło gminnych i powiatowych realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, rozpoczynających wdrażanie projektów w 2008 r. i w 2009 oraz tych, którzy zrezygnowali z jego realizacji w 2009 roku – łącznie 183 jednostki, w tym 161 ops, 19 pcpir i 3 mops.

- program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowany był przez 32% (tj. 7 jednostek) mogących go stosować w ramach Poddziałania 7.1.2, tj. powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy społecznej powiatów grodzkich.

Aby jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 upowszechniały w/w narzędzia aktywnej integracji należy zintensyfikować działania promujące je oraz zachęcać pracowników jednostek pomocy społecznej do pogłębiania wiedzy w tym zakresie, a przez co poznawania korzyści, jakie można uzyskać poprzez stosowanie programów skierowanych nie do pojedynczych klientów, ale także otoczenia osób, czy nawet całych społeczności zagrożonych wykluczeniem społecznym.

- VI.** Realizatorzy projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki stosują (z różnym nasileniem) przewidziane w Programie instrumenty aktywnej integracji. Jednak brak wiedzy w zakresie klasyfikowania instrumentów może powodować z jednej strony nieprawidłowe przypisywanie stosowanych działań do odpowiednich grup instrumentów, a przez to problemy z realizacją odpowiedniej ich ilości (w ramach realizacji aktywnej integracji beneficjenci zobowiązani są zastosować jednocześnie trzy takie instrumenty), z drugiej zaś niewykorzystywanie możliwości wsparcia dla beneficjentów ostatecznych, jakie daje Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Wydaje się więc celowym promowanie konieczności doskonalenia się także w tym zakresie.
- VII.** Prowadzenie projektów systemowych w partnerstwie nie jest rozpowszechnione wśród realizatorów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W ramach opisywanych projektów systemowych istnieje w 2009 r. jedynie 9 takich partnerstw, w których łącznie uczestniczy 26 jednostek pomocy społecznej⁷ (tj. 14,7%, w tym 24 ośrodki pomocy społecznej i 2 powiatowe centra pomocy rodzinie). Trudności związane z zarządzaniem i rozliczaniem takich projektów są na tyle duże, iż powodują brak zainteresowania tą formą realizacji projektu. Wydaje się, iż premiowanie jednostek realizujących projekty systemowe w partnerstwie dodatkową pulą alokowanych środków także nie zwiększy owego zainteresowania. Aby przekonać jednostki do zawiązywania współpracy partnerskiej w ramach projektów systemowych wydaje się koniecznym uproszczenie reguł realizacji takiej współpracy i przybliżania metod pracy w partnerstwie. To ostatnie wymagać będzie sporych nakładów promocyjnych, gdyż beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki nie są zainteresowani nawet szkoleniami w tym zakresie.
- VIII.** Dla jednostek pomocy społecznej w Małopolsce realizacja projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest dużym wyzwaniem. Jednostki te w zasadzie nie miały wcześniej żadnych doświadczeń w realizacji jakichkolwiek projektów z wykorzystaniem środków zewnętrznych. Mimo to jednostki realizujące projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w większości podjęły się samodzielnego napisania wniosków aplikacyjnych, a następnie koordynowania projektów. Jest to pozytywne zjawisko, gdyż wiedza jaką zdobywają pracownicy przy realizacji projektów pozostaje w jednostce i może procentować bardziej efektywną pracą nie tylko w ramach realizacji projektu systemowego, ale także po jego

⁷ Pytanie dotyczyło gminnych i powiatowych realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, rozpoczynających wdrażanie projektów w 2008 r. i w 2009 – łącznie 177 jednostek, w tym 155 ops, 19 pcpr i 3 mops.

zakończeniu, czy realizacji innych zadań. Należy jednak zauważyć, iż – jak wynika z badania – jednostki pomocy społecznej zostały pozostawione samym sobie przez władze gmin i powiatów, gdyż wsparcie wójtów, burmistrzów, czy starostów dla jednostek pomocy społecznej polega głównie na spełnianiu ustawowych obowiązków i nie stanowi dla nich oparcia w podejmowaniu nowych wyzwań, jakimi są realizowane projekty systemowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Dlatego celowym byłoby promowanie wśród gospodarzy gmin i powiatów pozytywów, jakie daje wdrażanie tych projektów w społeczności lokalnej.

IX. Beneficjenci Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 dostrzegają pozytywny wdrażania projektów systemowych na swoim terenie. Z jednej strony jednostki realizujące te projekty zauważają nowe możliwości pomocy beneficjentom ostatecznym. Z drugiej zaś - wyposażenie pracowników socjalnych w nowe metody pracy z klientami oraz możliwość wzmocnienia finansowego jednostek, a także poprawę odbioru społecznej pracy jednostki.

X. Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie oprócz pozytywów płynących z wdrażania projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zauważają wiele mankamentów Programu, które mogą nie zachęcać do włączania się nowych jednostek pomocy społecznej w realizację projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL lub przyczynić się do rezygnacji kolejnych jednostek z uczestnictwa w Programie, a przez co stanowić poważną przeszkodę we wdrażaniu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w Małopolsce w następnych latach. Należą do nich głównie biurokracja towarzysząca realizacji projektów systemowych oraz kłopoty związane z prowadzeniem projektu, dotyczące opóźnień realizacji powstałych wskutek przesunięcia się w czasie rozpoczęcia wdrażania Programu oraz zbyt późnego przekazywania środków do gmin i powiatów. Problemy sprawiają również niejasne i skomplikowane zasady realizacji projektu, które na dodatek ulegają ciągłym zmianom.

Należałoby usprawnić przekazywanie środków finansowych do jednostek, gdyż opóźnienia w tym zakresie powodują duże problemy w realizacji projektów systemowych dotyczące finansowania działań projektu (zawierania umów z wykonawcami usług, zatrudniania pracowników itp.) oraz kumulację zadań w krótkim czasie, co obniża efektywność ich realizacji. Wydłużony czas realizacji projektu mógłby z kolei skutkować także wdrażaniem bardziej pracochłonnych narzędzi aktywności lokalnej, jak np., pogramy przewidziane w Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (aktywności lokalnej i integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych), realizację instrumentów, wymagających prowadzenia długofalowej pracy socjalnej.

Aby usprawnić pracę realizatorom projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 należy zastanowić się także nad skuteczniejszymi sposobami przekazu bieżącej informacji od instytucji koordynujących Program, np. poprzez przekazywanie na bieżąco drogą elektroniczną informacji o zmianach wytycznych. Tym bardziej, że odnotowano niewielki spadek ocen (w porównaniu z ubiegłym rokiem) dotyczących jakości przepływu bieżących informacji nt. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki przekazywanych przez instytucje koordynujące Program.

XI. Generalnie można przypuszczać, iż wskaźniki monitoringu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki założone w Planie Działania dla Priorytetu VII Działania 7.1 na 2009 r. dotyczące liczby klientów, którzy zakończyli udział w projekcie systemowym są możliwe do osiągnięcia, gdyż deklaracje badanych jednostek w tym zakresie są zbliżone do założonych wartości wskaźników. Nieco gorzej wygląda sytuacja związana z realizacją wskaźnika dotyczącego ilości beneficjentów ostatecznych

z terenów wiejskich, którzy zakończyli udział w projekcie systemowym i zawartych w ramach realizacji projektów systemowych kontraktów socjalnych. W tym zakresie zdiagnozowano mniejszą realizację, niż założona w przyjętych wskaźnikach. Jednak braki danych, jakie pojawiły się w odpowiedziach dotyczących tej kwestii wśród jednostek, które realizują projekty systemowe i obejmują wsparciem beneficjentów ostatecznych pozwalają przypuszczać, iż jednostki pomocy społecznej zrealizują założony plan. Szacunki jednostek objętych badaniem na rok przyszły, tj. 2010 raczej nie wskazują także na spadek liczby klientów objętych wsparciem w ramach projektów systemowych. Jednak trzeba zwrócić uwagę, iż realizatorzy projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (zarówno w gminach, jak i powiatach) w kontekście negatywnych doświadczeń związanych z realizacją projektu systemowego podnosili problemy związane z rekrutacją i utrzymaniem w projekcie beneficjentów ostatecznych. Należy zastawić się czy w przyszłości nie będzie to stanowić przeszkody w osiągnięciu założonych wskaźników monitoringu Priorytetu VII, Działania 7.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jednocześnie należy zintensyfikować działalność szkoleniową w zakresie pozyskiwania beneficjentów ostatecznych, tym bardziej, iż w badaniu zdiagnozowano spore zainteresowanie szkoleniowe w tym zakresie.

XII. Z badania wynika, iż środki alokowane na jednostki gminne i powiatowe w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki są dla większości z nich odpowiednie. Jest jednak grupa realizatorów projektów systemowych (30 jednostek, tj. 16,4% z 183, w tym 25 ops, 4 pcpr i 1 mops)⁸ nie zadowolona z wysokości alokacji. Dla skutecznego wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy zastanowić się nad indywidualnym rozpatrywaniem takich przypadków, by jak najlepiej zagospodarować środki w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

XIII. Głównym źródłem wsparcia informacyjnego dla większości jednostek pomocy społecznej przy realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zakresu aktywnej integracji jest doradztwo i szkolenia projektu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” (159 wskazań, tj. 77,7%). Równie często wymienianym przez badane jednostki sposobem zdobywania informacji jest wymiana doświadczeń pracowników jednostek pomocy społecznej (138 wskazań, tj. 69,3%). Warto zauważyć, iż ważnym forum umożliwiającym wymianę poglądów pracowników pomocy społecznej Małopolski są w/w szkolenia organizowane przez ROPS w Krakowie.

Najczęściej wskazywaną instytucją szkolącą pracowników jednostek pomocy społecznej był także projekt ROPS w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej”. Jeżeli chodzi o formy szkoleniowe, na które jest największe zapotrzebowanie wśród realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2, to generalnie są to szkolenia oraz warsztaty (151 wskazań, tj. 77,0%; w tym: 131 ośrodków pomocy społecznej, 17 powiatowych centrów pomocy rodzinie, 3 miejskie ośrodki pomocy społecznej). Także ważną formą wsparcia szkoleniowego jest ciągle doradztwo. Świadczyć to może o dużej potrzebie rozwiązywania

⁸ Pytanie dotyczyło gminnych i powiatowych realizatorów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 PO KL, rozpoczynających wdrażanie projektów w 2008 r. i w 2009 oraz tych, którzy zrezygnowali z jego realizacji w 2009 roku – łącznie 183 jednostki, w tym 161 ops, 19 pcpr i 3 mops.

indywidualnych problemów, jakie napotykają w trakcie realizacji swoich projektów jednostki pomocy społecznej. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom jednostek należy prowadzić doształcanie poprzez preferowane formy szkoleń oraz wzmacniać funkcję doradczą projektu szkoleniowego ROPS.

XIV. Generalnie należy stwierdzić, iż największym zainteresowaniem respondentów związanym z uczestnictwem w 2010 r. w szkoleniach organizowanych przez projekt Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” cieszy się tematyka związana z zarządzaniem projektem oraz niezmiennie od lat przepisami prawa. Natomiast istnieje dość małe zainteresowanie doskonaleniem narzędzi aktywnej integracji i stosowanych w tym zakresie instrumentów aktywnej integracji oraz prowadzeniem projektów partnerskich. Jeżeli chodzi o preferowane tematy szkoleń na 2010 rok w ramach omówionych wyżej ogólnych działań tematycznych, są to:

- W ramach bloku tematycznego „zarządzanie projektem” ciągle istnieje duże zapotrzebowanie na szkolenia z zakresu rozliczania projektu, kwalifikowalności kosztów projektu oraz przygotowywania wniosku o dofinansowanie. Jednostki zadeklarowały zainteresowanie także szkoleniami przybliżającymi sposoby pozyskiwania beneficjentów ostatecznych. Jednak nie wykazują zainteresowania promocją projektu, mimo iż oba zakresy są połączone ze sobą.
- W zakresie stosowania przepisów prawna najczęściej jednostki pomocy społecznej wskazują na potrzebę szkoleń związanych ze zmianami w ustawie o pomocy społecznej.
- Zainteresowanie szkoleniami z zakresu stosowania narzędzi realizacji projektu jest dość zróżnicowane. Pracownicy ośrodków pomocy społecznej najczęściej są zainteresowani szkoleniami dotyczącymi kontraktów socjalnych, a w powiatowych centrach pomocy rodzinie – programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Najmniejsze zainteresowanie, wśród trzech narzędzi możliwych do stosowania w ramach realizacji projektu systemowego PO KL, wzbudzają szkolenia przybliżające wdrażanie programu aktywności lokalnej. Tak małe zainteresowanie tą tematyką jest niepokojące. Wydaje się, iż należy wzmocnić działania promocyjne i szkoleniowe pokazujące wartości pracy tym narzędziem. Tym bardziej, iż obejmuje ono swym zasięgiem nie pojedyncze osoby, ale całe społeczności. Daje więc możliwość szerszego oddziaływania na grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w celu niwelowania tego zagrożenia oraz integracji ze środowiskiem osób już wykluczonych.
- Istnieje małe zainteresowanie jednostek pomocy społecznej poszerzaniem wiedzy w zakresie instrumentów aktywnej integracji stosowanych w ramach narzędzi realizacji projektu. To dość niskie zainteresowanie jest zastanawiające, gdyż beneficjenci zawierając choćby kontrakty socjalne (dość powszechnie stosowane przez jednostki narzędzie aktywnej integracji) w ramach realizacji projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2 zobowiązani są do stosowania co najmniej trzech rodzajów tych instrumentów. Jednocześnie, jak wykazała wcześniejsza analiza, nie zawsze jednostki pomocy społecznej właściwie przypisują realizowane działania właściwym instrumentom aktywnej integracji. Należy więc także w tym zakresie zintensyfikować działania zachęcające jednostki do udziału w szkoleniach.
- Szkolenia przybliżające tematykę realizacji projektów partnerskich nie cieszą się zbyt dużym zainteresowaniem. Takie małe zainteresowanie tą tematyką może wynikać z faktu, że bardzo mało jednostek pomocy społecznej realizuje projekty partnerskie w ramach realizacji

projektów systemowych w Poddziałaniu 7.1.1 i 7.1.2. Pracownicy nie mając zbyt dużo czasu, który można poświęcić na doskonalenie zawodowe, rezygnują ze szkoleń, których tematyka nie będzie później wykorzystywana w praktyce. Jednak szkolenie pracowników jednostek pomocy społecznej w tym zakresie jest istotne dla wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, gdyż przybliży realizację projektów partnerskich.

- Dość zastanawiającym jest brak chęci uczestnictwa pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w szkoleniach z zakresu prowadzenia partnerstw z powiatowymi urzędami pracy, mimo iż takie współdziałanie jest zalecane w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki. Brak zainteresowania tego typu szkoleniami można interpretować znajomością tematu – niemal wszystkie jednostki deklarują, że współpracują z właściwymi terytorialnie powiatowymi urzędami pracy. Jednak formalne porozumienia tego typu wciąż nie są powszechne. Szkolenia także w tym zakresie są istotne dla wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, gdyż promują zalety formalizacji takiej współpracy.

XV. Z analizy materiału badawczego wynika, iż ośrodki pomocy społecznej, które w tym roku zrezygnowały z realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki są w najtrudniejszej sytuacji kadrowej – żaden z nich nie spełnia w chwili obecnej wymogów formalnych PO KL dotyczących zatrudniania przynajmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich pracowników w jednostce. Jednostki te nie miały też wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu programów wykorzystujących środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego, a wnioskiem aplikacyjnym i koordynowaniem Programu zajmowały się jedynie osoby zatrudnione w ośrodku. Zaplecze kadrowe, jakim dysponowały te ośrodki pomocy społecznej prawdopodobnie nie wystarczyło do realizacji dodatkowych zadań, jakimi było wdrażanie aktywnej integracji w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Nie można bowiem zapomnieć, iż kadra ośrodków pomocy społecznej realizuje dotychczasowe zadania ustawowe. Wydaje się, iż jednostki te podjęły wyzwanie, ale nie były w stanie mu sprostać.

XVI. Z badania wynika, iż ośrodki pomocy społecznej, które nie przystąpiły do tej pory do realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach Poddziałania 7.1.1 nie są w tak złej sytuacji kadrowej jak np. te, które w 2009 roku zrezygnowały z realizacji projektów systemowych – 13 jednostek na 18 w tej grupie spełnia jeden z elementów wymogu organizacyjnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a mianowicie zatrudnianie przynajmniej trzech pracowników socjalnych w jednostce. Z drugiej strony tylko trzy z nich spełniają dwa kryteria organizacyjne przystąpienia do PO KL (zatrudnianie przynajmniej jednego pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 takich pracowników w jednostce). Tak duża liczba jednostek w tej grupie (15 na 18), która nie spełnia wymogu zatrudniania pracowników socjalnych w proporcji do mieszkańców gminy (1 do 2 000) może świadczyć o dużej liczbie środowisk wymagających wsparcia, jakie obejmują swym działaniem jednostki. Sytuacja kadrowa w tych ośrodkach także nie sprzyja więc podejmowaniu dodatkowych zadań, będzie więc dość trudno przekonać je do realizacji projektów systemowych. Także ta grupa jednostek nie posiada w większości wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu programów wykorzystujących jakiegokolwiek środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego.

XVII. Generalnie z analizy wynika, iż brak doświadczenia jednostek pomocy społecznej w realizowaniu projektów zewnętrznych jest najważniejszą przyczyną nie realizowania projektów systemowych

w ramach Poddziałania 7.1.1 PO KL. Niewątpliwie negatywną decyzję o podjęciu się realizacji w/w projektów wzmocnił mały zasób informacji o Programie, a przy tym niezrozumiałe dla jednostek pomocy społecznej i skomplikowane zasady realizowania projektów systemowych. Na te czynniki nakładają się jeszcze małe zasoby kadrowe. Wszystko powoduje, iż realizacja projektu systemowego w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki jest zbyt dużym obciążeniem dla tych jednostek.

CZĘŚĆ II

Wnioski i rekomendacje dotyczące oceny sposobu i jakości realizacji dotychczasowych, ustawowych zadań pomocy społecznej przez gminy i powiaty województwa małopolskiego kształtują się następująco:

- I. Większość jednostek pomocy społecznej (151, tj. 75,1%) realizowało na swoim terenie w 2008 r. programy rządowe. Jednak już wdrażanie programów osłonowych nie było tak powszechne. 155 jednostek pomocy społecznej (77,1%, w tym 141 ops, 13 pcpr i 1 mops powiatu grodzkiego) nie prowadziło w 2008 r. na swoim terenie programów celowych, które wynikają z rozeznaczonych potrzeb społeczności lokalnej.

Tak duży odsetek jednostek pomocy społecznej, nie realizujących programów wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, czy powiatu skłania do stwierdzenia, iż istnieją przeszkody, z powodu których jednostki pomocy społecznej w Małopolsce nie wywiązują się z realizacji ustawy o pomocy społecznej w tym obszarze. Głównymi problemami w tworzeniu i realizowaniu programów osłonowych wymienianymi przez jednostki pomocy społecznej są braki kadrowe w jednostkach oraz ograniczone środki finansowe. Oprócz wymienionych wyżej dwóch głównych barier tworzenia programów celowych część jednostek wskazywało także na braki lokalowe.

W celu upowszechniania potrzeby realizacji programów celowych wynikających z rozeznaczonych potrzeb należy wskazywać konieczność realizowania tych programów oraz umożliwiać doskonalenie potencjalnych realizatorów w zakresie zasad planowania i wdrażania projektów jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie.

- II. Większość gmin (122 jednostki, tj. 68,3%) i wszystkie trzy małopolskie miasta na prawach powiatu, tj. Kraków, Nowy Sącz i Tarnów w 2008 r. posiadały system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Jednak aż 56 ops (31,3%) nie organizuje na swoim terenie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Porównując sytuację dotyczącą funkcjonowania gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w roku 2007 i 2008 r. należy odnotować jednak wzrost odsetka gmin, które w ciągu roku zbudowały taki system.

Pod pojęciem „systemu” gminy realizują bardzo różne działania, a rozumienie idei zapisu ustawowego nie jest jednolite. Wsparcie dla dzieci i ich rodzin polega w gminach głównie na pracy socjalnej. W ramach systemu diagnozowano i monitorowano także środowisko lokalne pod kątem występowania różnych zagrożeń. Jednak częstym przykładem działań pomocowych w ramach systemu była współpraca ops z osobami i instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny, co wskazuje na to, iż większość gmin rozumie intencje ustawodawcy i opracowuje rozwiązania systemowe.

W tworzeniu i realizacji systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną istnieją spore ograniczenia. Dotyczą one głównie trudności związanych ze współpracą międzyinstytucjonalną. Przedstawiciele gminnych jednostek pomocy społecznej wskazywali na brak zaangażowania

ze strony instytucji, które powinny system tworzyć, niedrożność przepływu informacji między poszczególnymi instytucjami oraz rozproszenie i indywidualizację działań instytucji. Dodatkową przeszkodą w tym zakresie są braki kadrowe w jednostkach pomocy społecznej, a także problemy finansowe jednostek oraz brak infrastruktury socjalnej (mieszkań socjalnych, placówek opiekuńczo – wychowawczych, świetlic socjoterapeutycznych, a także lokali na prowadzenie tego typu wsparcia dla dzieci i ich rodzin).

Aby upowszechnić tworzenie systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną w regionie wydaje się koniecznym wskazywanie potrzeby realizacji systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, a jednocześnie umożliwianie doskonalenia się instytucji mogących współtworzyć system w celu bardziej efektywnej i kompleksowej pomocy osobom potrzebującym jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim.

III. Trzy wymagane ustawą o pomocy społecznej rodzaje specjalistycznego poradnictwa (prawne, psychologiczne i rodzinne) oferowane są w 13 powiatach ziemskich i we wszystkich trzech istniejących w Małopolsce powiatach grodzkich. Natomiast ze świadczenia specjalistycznego poradnictwa nałożonego przez Ustawodawcę nie wywiązuje się 6 powiatowych centrów pomocy rodzinie, przy czym 5 z nich prowadzi dwa rodzaje specjalistycznego poradnictwa, a jedna jednostka powiatowa jedynie jeden jego rodzaj.

Ogółem poradnictwo prawne prowadzi 17 z 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie, psychologiczne oferowane jest w 16 powiatach, a rodzinne funkcjonuje w 17 powiatach ziemskich.

Porównując sytuację w roku 2008, z tą jaka miała miejsce w 2007 r. w zakresie funkcjonowania poradnictwa specjalistycznego dla mieszkańców powiatu należy odnotować, iż o ile w ubiegłym roku tylko dwa powiaty ziemskie nie spełniały wymogu ustawowego mówiącego o konieczności zapewnienia mieszkańcom trzech rodzajów specjalistycznego poradnictwa, o tyle w 2008 roku takich powiatów jest aż 6. Zwiększyła się ilość powiatowych centrów pomocy rodzinie (o 4 jednostki), które prowadzą tylko dwa rodzaje specjalistycznego poradnictwa dla mieszkańców.

Zmniejszenie się liczby powiatów oferujących specjalistyczne poradnictwo jest niepokojącym zjawiskiem. Należy zastanowić się nad skutecznymi sposobami oddziaływania na jednostki powiatowe w celu wskazania konieczności oferowania mieszkańcom niepieniężnej formy wsparcia, jaką jest specjalistyczne poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne.

IV. Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem świadczona przez powiaty przybiera różne formy. Jednak w zdecydowanej większości dotyczy ona wsparcia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze. Wśród działań prowadzonych w tym zakresie wymieniano prowadzenie pracy socjalnej i poradnictwa dla osób wymagających takiego wsparcia lub udzielanie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (najczęściej w formie mieszkań chronionych), a także pomoc pieniężną na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki i na zagospodarowanie w formie rzeczowej. Należy zauważyć, iż podobnie jak przed rokiem wymienione rodzaje pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem są najczęściej jednokierunkowymi działaniami, odpowiadającymi bieżącym potrzebom klientów. Natomiast od lat dość rzadko osoby mające trudności w integracji ze środowiskiem obejmuje się kompleksowym wsparciem.

Wydaje się, iż należy promować tworzenie systemowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem, a jednocześnie wspierać szkoleniowo jednostki

pomocy społecznej zakresie tworzenia kompleksowych programów pomocy takim osobom, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie. Trzeba zaznaczyć, iż omawiana grupa jest priorytetową grupą docelową w realizowanych projektach systemowych w ramach Poddziałania 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, co daje możliwości jednostkom powiatowym świadczenia bardziej kompleksowego wsparcia.

- V.** Ponad połowa (64,2%) małopolskich jednostek pomocy społecznej (tj. 129 z 201) współpracowała w 2008 r. z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji swoich zadań. Taką współpracę prowadziły wszystkie trzy funkcjonujące w województwie miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich, a także 17 z 19 pcpr (tj. 89,4%). Stosunkowo najmniej jednostek współpracujących z organizacjami pozarządowymi wywodzi się grupy jednostek gminnych (109 ops, tj. 60,9%). Jednak zlecenie organizacjom pozarządowym realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej ma węższy zasięg niż ogólna współpraca z nimi. Jedynie 27,9% jednostek (tj. 56 z 201) prowadziło w roku 2008 r. takie działania. O ile we wszystkich powiatach grodzkich i większości ziemskich (14 pcpr), są zlecane takie zadania w ramach współpracy z III sektorem, o tyle w jednostkach gminnych jest to dość rzadkie – tylko 39 ops zleca zadania z zakresu pomocy społecznej organizacjom pozarządowym. Aż 133 badane jednostki (tj. 66,2%, w tym: 129 ops i 4 pcpr) nie zlecały organizacjom pozarządowym realizacji zadań z obszaru pomocy społecznej w roku 2008.

Należy zauważyć, iż administracja publiczna prowadząca działalność w sferze pomocy społecznej nadal nie wykorzystuje w pełni zapisanych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie form współpracy z organizacjami pozarządowymi. Co więcej w porównaniu z rokiem 2008 zakres współpracy z podmiotami III sektora wydaje się być mniejszy. Przyczyną takiej sytuacji są m.in. ograniczenia, jakie występują w tym zakresie. Z badania wynika, iż dotyczą one głównie małej ilości podmiotów III sektora (lub ich braku na danym terenie). Wśród innych barier niezbyt szeroko prowadzonej współpracy z organizacjami pozarządowymi można zauważyć: zbyt duże wymogi prawne i proceduralne wobec podmiotów realizujących zadania publiczne, ograniczenia finansowe jednostek pomocy społecznej, brak zainteresowania współpracą ze strony organizacji pozarządowych.

W celu intensyfikacji współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań ustawowych wydaje się celowym wskazywanie potrzeby prowadzenia takiej współpracy oraz prowadzenie działań szkoleniowych wśród jednostek pomocy społecznej przybliżających tematykę współpracy z podmiotami III sektora. Należy także wspierać istniejące organizacje pozarządowe poprzez umożliwienie im doskonalenia zawodowego. Dodatkowo zasadnym wydaje się dostarczanie wsparcia informacyjnego jednostkom pomocy społecznej w zakresie kondycji III sektora i problemów organizacji pozarządowych w zakresie współpracy z administracją publiczną.

- VI.** Najwięcej pracowników zatrudniają miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich. W trzech istniejących w Małopolsce tego typu jednostkach zatrudniano w 2008 r. 85, 94 i 642 pracowników. Zasoby kadrowe w pozostałych typach jednostek pomocy społecznej są w większości przypadków dość skromne. W ośrodku pomocy społecznej jest zatrudnionych średnio 14 pracowników, najczęściej 9 osób. Jednak między ops są spore różnice w liczebności kadry. W województwie Małopolskim istnieją bardzo małe ośrodki gminne zatrudniające tylko trzech pracowników (funkcjonuje 5 takich ops), ale są i takie, w których pracuje nawet i 71 osób (w jednej

jednostce). W powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudnionych jest średnio 13 osób. Jednak liczebność kadry w poszczególnych jednostkach jest dość zróżnicowana – od 6 do 28 pracowników. Najczęściej w p CPR zatrudnionych jest jednak 9 osób.

W związku ze zdiagnozowanymi małymi zasobami kadrowymi istnieje potrzeba zatrudniania kolejnych pracowników. Do realizacji bieżących zadań brakuje bardzo wielu specjalistów. Największe jednak niedobory kadrowe dotyczą pracowników socjalnych.

Dla pełniejszej realizacji zadań ustawowych przez jednostki pomocy społecznej należy wskazywać konieczność spełniania wymogów ustawowych dotyczących zatrudniania odpowiedniej ilości pracowników socjalnych⁹.

VII. Wiele ośrodków pomocy społecznej realizuje zadania ustaw nie będących w kompetencji ośrodków pomocy społecznej. Jednak w związku z takimi zadaniami często nie otrzymują one dodatkowego wsparcia kadrowego. W związku z tym zadania pomocy społecznej i zadania dodatkowe muszą być realizowane przez dotychczasowych pracowników jednostek gminnych.

Aby zapewnić sprawną realizację zadań pomocy społecznej należy wskazywać konieczność zatrudniania dodatkowych pracowników do realizacji zadań nie związanych ze ustawową działalnością ośrodków pomocy społecznej lub wydzielić te zadania z zakresu obowiązków tych jednostek.

VIII. Analiza środków finansowych na realizację świadczeń, jakie jednostki pomocy społecznej mają do dyspozycji w swoim budżecie pokazuje:

- Zmniejszenie się poziomu zabezpieczenia środków finansowych w powiatach na realizację świadczeń pomocy społecznej z zakresu zadań własnych o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym oraz zadań zleconych. Dodatkowo zadanie zlecone przez administrację rządową dotyczące opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne dla uchodźców nie jest realizowane przez jednostki powiatowe, zarówno ziemskie, jak i grodzkie. Jedynie dwa powiaty ziemskie realizują taki rodzaj zadań i mają zabezpieczone środki na ten cel w swoich budżetach.
- Zmniejszenie poziomu zabezpieczenia środków finansowych w gminach na realizację świadczeń pomocy społecznej z zakresu zadań własnych o charakterze obowiązkowym dotyczących: zapewniania posiłku; wypłacania zasiłków okresowych; wypłacania zasiłków celowych; organizowania usług opiekuńczych (w tym usług specjalistycznych) z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi; sprawiania pogrzebu, w tym osobom bezdomnym; ponoszenia odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w domach pomocy społecznej.
- Realizację przez niezbyt liczne gminy zadania własnego o charakterze fakultatywnym związanego z pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie przez ośrodki pomocy społecznej i brak realizacji tego zadania w miejskich ośrodkach pomocy społecznej powiatów grodzkich.

⁹ Art. 110, ust. 11 Ustawy z dnia z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej: „Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców, nie mniej jednak niż trzech pracowników.”

- Obniżenie w roku 2009 zabezpieczenia środków finansowych w budżetach ośrodków pomocy społecznej na specjalne zasiłki celowe (zadanie własne gminy o charakterze fakultatywnym).
- Pogorszenie się sytuacji w 2009 r. dotyczącej zabezpieczenia w budżetach wypłaty zasiłków stałych, przysługujących osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności oraz środków na opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ.
- Realizację przez niezbyt liczne gminy i brak realizacji w jednostkach funkcjonujących w miastach na prawach powiatów wsparcia polegającego na przyznawaniu zasiłków celowych, udzielaniu schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, będącego zadaniem zleconym gminom przez administrację rządową.

Reasumując można zauważyć obniżenie się poziomu finansowania wsparcia dla osób potrzebujących, zarówno w jednostkach powiatowych, jak i gminnych zwłaszcza w zakresie zadań własnych oraz realizowanie przez niezbyt liczne jednostki pomocy społecznej niektórych form pomocy finansowej. Dotyczy to nieobowiązkowego zadania własnego gminy związanego z pomocą na ekonomiczne usamodzielnienie oraz zadania zleconego gminom przez administrację rządową – zasiłków celowych, udzielania schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, a także zadania zleconego powiatom przez administrację rządową dotyczącego opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne dla uchodźców.

TABELA WDRAŻANIA REKOMENDACJI

WYKAZ ADRESATÓW REKOMENDACJI:

- Institucja Pośrednicząca** – Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Departament Polityki Regionalnej
- Institucja Wdrażająca** – Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
- Institucja Zarządzająca** – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
- MUW w Krakowie** – Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
- Obserwatorium PS** – Projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: Małopolskie Obserwatorium Polityki Społecznej – Etap I realizowany w ramach Poddziałania 7.2.1: Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
- Projekt szkoleniowy ROPS** – Projekt systemowy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie: „Szkolenie i Doskonalenie Zawodowe Kadr Pomocy Społecznej” realizowany w ramach Poddziałania 7.1.3: Podnoszenie Kwalifikacji Kadr Pomocy Społecznej Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki
- Regionalne Ośrodki EFS** – sieć placówek powstałych, aby rozwijać kompetencje potencjalnych projektodawców związane z wykorzystaniem szansy, jaką oferuje Europejski Fundusz Społeczny. Ułatwiają zainteresowanym osobom i instytucjom dostęp do informacji o możliwościach wykorzystania środków z EFS i fachowo wspierają potencjalnych projektodawców w trakcie przygotowywania projektów

LP	Wnioski	Rekomendacje	Adresaci
CZĘŚĆ I			
1	<p>Wymóg merytoryczny dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – posiadanie aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych:</p> <p>W trakcie wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (2007 - 2013) część gmin i powiatów (47 jednostek) będzie zmuszona przyjąć kolejną strategię rozwiązywania problemów społecznych, gdyż okres obowiązywania poprzedniej zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu. Okresem, w którym zakończą się pierwsze lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych (w 26 jednostkach) będzie koniec 2010 roku.</p>	<p>Wskazany jest wcześniejszy monitoring działań jednostek (w których okres obowiązywania strategii rozwiązywania problemów społecznych zakończy się przed zakończeniem realizacji Programu) podejmowanych w celu opracowania kolejnego dokumentu strategicznego tak, aby brak aktualnej strategii rozwiązywania problemów społecznych nie stał się barierą w realizacji projektów systemowych w kolejnych latach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Obserwatorium PS: Badanie „Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej 2010”
2	<p>Wymóg organizacyjny dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – zatrudnianie pracowników socjalnych w proporcji: 1 na 2 000 mieszkańców gminy, nie mniej niż 3 pracowników socjalnych w jednostce:</p> <p>Problem ze spełnieniem wymogu organizacyjnego w 2010 r. może dotyczyć co najmniej 91 jednostek gminnych, co stanowi aż 50,8% wszystkich ośrodków pomocy społecznej w Małopolsce.</p>	<p>Niezbędnym jest wskazywanie konieczności zatrudniania pracowników socjalnych w gminnych jednostkach pomocy społecznej zgodnie z wymogami ustawowymi</p> <p>Koniecznym jest wdrażanie rozwiązań ułatwiających beneficjentom Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zatrudnienie wymaganej ilości pracowników socjalnych poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odpowiedni podział środków na jednostki w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki umożliwiający zatrudnianie dodatkowych pracowników socjalnych – przeznaczenie na zatrudnienie pracowników socjalnych maksymalnej 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie – Institucja Pośrednicząca

		<p>możliwej puli środków określonej w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”;</p> <ul style="list-style-type: none"> – propagowanie potrzeby zatrudnienia w jednostkach pomocy społecznej dodatkowych pracowników socjalnych wśród wójtów, burmistrzów i prezydentów. <p>Do rozważenia jest prolongowanie terminu wywiązania się z wymogu organizacyjnego beneficjentów Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a przez co umożliwienie realizowania projektów systemowych po 2010 r. jednostkom nie spełniającym tego wymogu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Institucja Pośrednicząca, przy współpracy Instytucji Wdrażającej – Institucja Zarządzająca z inicjatywy Instytucji Pośredniczącej
3	<p>Porozumienia pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami pracy w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: Porozumienia funkcjonują w 61 jednostkach (36,7%), a kolejne 37 (22,3%) planuje podpisanie takich porozumień do końca 2009 r. Natomiast w blisko 40% ośrodków pomocy społecznej (65 jednostek, tj. 39,2%) nie planuje się w najbliższym czasie formalnie usankcjonować współpracy z właściwymi terytorialnie urzędami pracy, mimo braku takich porozumień i zaleceń Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zawartych w „Zasadach przygotowywania, realizacji i rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej,</p>	<p>Zasadnym jest promowanie korzyści płynących z formalnych porozumień pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami pracy poprzez organizowanie wspólnych spotkań lub konferencji z udziałem potencjalnych partnerów w ramach Priorytetu VI i Priorytetu VII Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, których celem będzie wypracowanie skutecznych mechanizmów współpracy, promocja dobrych praktyk w tym zakresie i rozwijanie partnerstwa.</p> <p>Ponadto postuluje się rozważenie wprowadzenia wymogu formalnej współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej a właściwymi terytorialnie urzędami</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS przy współpracy z Instytucją Wdrażającą i Regionalnymi Ośrodkami EFS – Institucja Pośrednicząca

	Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013”.	pracy: <ul style="list-style-type: none"> – Poddziałanie 7.1.1 – w ramach realizacji instrumentów aktywnej integracji – Poddziałanie 6.1.3 - w ramach realizacji instrumentów i usług służących poprawie zdolności do zatrudnienia oraz podnoszeniu poziomu aktywności zawodowej osób bezrobotnych 	
4	<p>Narzędzia aktywnej integracji w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Narzędzia aktywnej integracji nie są powszechnie stosowane przez jednostki pomocy społecznej (oprócz podstawowego - kontraktu socjalnego):</p> <ul style="list-style-type: none"> – program aktywności lokalnej przygotowany został jedynie przez 18% wszystkich (gminnych i powiatowych) realizatorów projektów systemowych (33 jednostki); – program integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowany był przez 32% mogących go stosować w ramach Poddziałania 7.1.2 jednostek powiatowych (7 jednostek). 	<p>W celu upowszechnienia stosowania narzędzi aktywnej koniecznym jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zintensyfikowanie działań promujących narzędzia aktywnej integracji, np. poprzez spotkania z beneficjentami Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w terenie; – dalszy rozwój szkoleń i doradztwa w tym zakresie dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Wdrażająca – Projekt szkoleniowy ROPS
5	<p>Instrumenty aktywnej integracji w ramach realizacji projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Jednostki pomocy społecznej mylnie przyporządkowują realizowane działania do odpowiednich rodzajów</p>	<p>Aby ograniczyć problemy beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki związane z planowaniem we wniosku o dofinansowanie projektu systemowego lub realizowaniem w projekcie systemowym odpowiedniej ilości instrumentów aktywnej integracji należy:</p>	

	<p>instrumentów. Najczęściej dotyczy to instrumentów aktywizacji zawodowej i edukacyjnej. Brak wiedzy w zakresie klasyfikowania tych instrumentów może powodować:</p> <ul style="list-style-type: none"> – problemy z realizacją wymaganej ilości instrumentów aktywnej integracji, w ramach realizacji projektu systemowego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, a tym samym z rozliczaniem projektu; – niewykorzystywanie możliwości wsparcia dla beneficjentów ostatecznych, jakie daje PO KL. 	<ul style="list-style-type: none"> – promować konieczność doskonalenia się beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 w tym zakresie; – prowadzić dalszy rozwój edukacji i doradztwa dotyczący instrumentów aktywnej integracji, zwłaszcza w zakresie kwalifikowania działań do poszczególnych typów instrumentów. 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Wdrażająca – Projekt szkoleniowy ROPS
6	<p>Prowadzenie projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w partnerstwie:</p> <p>Realizacja projektów systemowych w partnerstwie nie jest rozpowszechniona w województwie małopolskim. Zawarto jedynie 9 takich partnerstw, w których łącznie uczestniczy 26 jednostek pomocy społecznej (tj. 14,7%, w tym 24 osp i 2 pcp). Trudności związane z zarządzaniem i rozliczaniem takich projektów powodują brak zainteresowania realizacją projektu w partnerstwie, a nawet szkoleniami w tym zakresie.</p>	<p>W celu rozpowszechnienia realizacji projektów systemowych w partnerstwie niezbędnym jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uproszczenie reguł realizacji projektu partnerskiego, leżących w gestii Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki; – przybliżanie metod pracy w partnerstwie – mimo braku zainteresowania zarówno zawiązywaniem partnerstw, jak i szkoleniami w tym zakresie – jako istotnego działania z punktu widzenia osiągnięcia celów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Zarządzająca z inicjatywy Instytucji Pośredniczącej – Projekt szkoleniowy ROPS
7	<p>Negatywne doświadczenia beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – biurokracja towarzysząca realizacji projektów systemowych 	<p>Aby ograniczyć rezygnację kolejnych jednostek z uczestnictwa w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, a jednocześnie usprawnić pracę beneficjentom Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy zastanowić się nad:</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> – kłopoty związane z prowadzeniem projektu, dotyczące opóźnień realizacji powstałych wskutek przesunięcia się w czasie rozpoczęcia wdrażania Programu oraz zbyt późnego przekazywania środków do gmin i powiatów; – niejasne i skomplikowane zasady realizacji projektu, które na dodatek ulegają ciągłym zmianom. 	<ul style="list-style-type: none"> – sposobami wcześniejszego przekazywania środków finansowych do beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w tym także dotrzymany zasad terminowości; – skutecznym i szybkim przekazem bieżącej informacji od instytucji koordynujących Program do beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (np., e-mailing) dotyczących zmian w zasadach realizacji projektu wraz z informacją o zakresie konieczności stosowania ich przez jednostki. 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Pośrednicząca – Instytucja Wdrażająca – Instytucja Pośrednicząca – Instytucja Wdrażająca
8	<p>Środki alokowane dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Istnieje grupa realizatorów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (30 jednostek, w tym 25 ops, 4 pcpr i 1 mops, tj. 16,4%) oceniająca alokację przyznaną na realizację projektu systemowego jako zbyt niską.</p>	Należy zastanowić się nad indywidualnym rozpatrywaniem przypadków, w których beneficjenci Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zgłaszają potrzeby podwyższenia alokacji, aby jak najlepiej zagospodarować środki Europejskiego Funduszu Społecznego.	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Wdrażająca
9	<p>Beneficjenci Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (ośrodki pomocy społecznej), którzy w 2009 roku zrezygnowali z realizacji projektów systemowych charakteryzują się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – najtrudniejszą sytuacją kadrową – żaden z nich nie spełnia w chwili obecnej wymogów formalnych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki dotyczących poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych; 	<p>Będzie dość trudno przekonać beneficjentów Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, którzy zrezygnowali z realizacji projektów systemowych, do ponownego uczestnictwa w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, gdyż sytuacja kadrowa w tych ośrodkach nie pozwala na podejmowanie dodatkowych zadań.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Należy jednak promować wśród wójtów, burmistrzów i prezydentów korzyści związane z 	<ul style="list-style-type: none"> – Instytucja Pośrednicząca – Instytucja Wdrażająca

	<ul style="list-style-type: none"> – brakiem wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu programów wykorzystujących jakiekolwiek środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego; – realizacją zadań związanych z przygotowaniem wniosku aplikacyjnego i koordynowaniem projektu systemowego przez osoby wypełniające dotychczasowe zadania w ośrodku. 	<p>uczestnictwem w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki, przy jednoczesnym uświadamianiu konieczności uzupełnienia braków kadrowych w jednostkach.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Należy kontynuować ofertę szkoleniową dla tej grupy jednostek pomocy społecznej w zakresie realizacji projektu z uwzględnieniem ich specyfiki. 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS
10	<p>Beneficjenci Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (ośrodki pomocy społecznej), którzy nie przystąpili do tej pory do realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nie są w najtrudniejszej sytuacji kadrowej pod względem ilości pracowników socjalnych natomiast mają dość trudną sytuację dotyczącą proporcji: jeden pracownik socjalny na 2 000 mieszkańców gminy; – nie posiadają w większości wcześniejszego doświadczenia we wdrażaniu programów wykorzystujących jakiekolwiek środki zewnętrzne, zwłaszcza pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego. 	<p>Będzie dość trudno przekonać ośrodki pomocy społecznej do przystąpienia do realizacji projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, gdyż sytuacja kadrowa w tych jednostkach utrudnia podejmowanie dodatkowych zadań. Trzeba jednak:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kontynuować szkolenia w zakresie realizacji projektu z uwzględnieniem specyfiki tej grupy jednostek; – promować wśród wójtów, burmistrzów i prezydentów korzyści związane z uczestnictwem w Programie, przy jednoczesnym uświadomieniu konieczności uzupełnienia braków kadrowych w jednostkach. 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS – Instytucja Pośrednicząca
11	<p>Problemy beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki związane z rekrutacją i utrzymaniem w projekcie beneficjentów ostatecznych PO KL:</p> <p>Realizatorzy projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (zarówno w gminach, jak i powiatach) w kontekście negatywnych doświadczeń</p>	<p>Koniecznym jest zintensyfikowanie szkoleń dla beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – jako istotnego działania z punktu widzenia osiągnięcia celów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – w zakresie pozyskiwania i utrzymania w projekcie beneficjentów ostatecznych, tym bardziej, iż w badaniu zdiagnozowano spore zainteresowanie szkoleniami w tym zakresie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS

	związanych z realizacją projektu systemowego często podnosili tę kwestię.		
12	<p>Formy szkoleniowe preferowane przez beneficjentów projektów systemowych Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Największe zapotrzebowanie dotyczy szkoleń oraz warsztatów (151 wskazań, tj. 77,0%). Ciągłe oczekiwaną formą wsparcia szkoleniowego jest doradztwo (141 wskazań, tj.71,9%), co może świadczyć o potrzebie rozwiązywania indywidualnych problemów, jakie napotykają w trakcie realizacji projektów jednostki pomocy społecznej.</p>	<p>Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki należy prowadzić szkolenie i doskonalenie zawodowe pracowników jednostek pomocy społecznej poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – organizowanie szkoleń w preferowanych przez jednostki pomocy społecznej formach; – wzmacnianie funkcji doradczej projektu szkoleniowego ROPS. 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS – Projekt szkoleniowy ROPS
13	<p>Potrzeby szkoleniowe beneficjentów projektów systemowych w ramach Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:</p> <p>Największe zapotrzebowanie jednostek pomocy społecznej związane z uczestnictwem w 2010 r. w szkoleniach organizowanych przez projekt szkoleniowy ROPS istnieje w zakresie zarządzania projektem oraz przepisów prawa (niezmiennie od lat). Natomiast istnieje dość małe zainteresowanie doskonaleniem narzędzi aktywnej integracji i stosowanych w tym zakresie instrumentów aktywnej integracji oraz prowadzeniem projektów partnerskich.</p>	<p>Aby wesprzeć beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w rozwoju form aktywnej integracji i doskonaleniu pracy socjalnej zleca się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – reagowanie na potrzeby szkoleniowe beneficjentów Poddziałania 7.1.1 i 7.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. – podejmowanie działań promocyjnych dotyczących szkoleń, które są istotne dla wdrażania Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki mimo, iż nie ma zapotrzebowania na te szkolenia (zwłaszcza w zakresie partnerstw, realizacji Programu Aktywności Lokalnych i instrumentów aktywnej integracji). 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS – Projekt szkoleniowy ROPS

CZĘŚĆ II			
14	<p>Realizacja programów celowych:</p> <p>Wdrażanie przez jednostki pomocy społecznej programów celowych wynikających z rozeznaczonych potrzeb nie jest powszechne.</p> <ul style="list-style-type: none"> – W 2008 r. 155 jednostek pomocy społecznej (77,1%, w tym 141 ośrodków pomocy społecznej, 13 powiatowych centrów pomocy rodzinie i 1 miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego) nie prowadziło na swoim terenie programów celowych, które wynikają z rozeznaczonych potrzeb. – Tylko 4 powiatowe centra pomocy rodzinie realizowały programy pomocy dziecku i rodzinie. 	<p>W celu upowszechniania potrzeby realizacji programów celowych wynikających z rozeznaczonych potrzeb należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać potrzebę realizowania programów celowych; – umożliwiać doskonalenie potencjalnym realizatorom w zakresie zasad planowania i wdrażania projektów, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim. 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie – Projekt szkoleniowy ROPS
15	<p>Realizacja gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną:</p> <p>Większość gmin (122 jednostki, tj. 68,3%) i wszystkie trzy małopolskie miasta na prawach powiatu posiadały w 2008 r. gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną. Jednak aż 56 ośrodków pomocy społecznej (31,3%) nie wywiązuje się z obowiązku ustawowego i nie realizuje systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną na swoim terenie.</p> <p>Istnieją spore ograniczenia w tworzeniu i realizacji takiego systemu. Dotyczą one głównie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – trudności związanych ze współpracą międzyinstytucjonalną; 	<p>Aby upowszechnić tworzenie gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać potrzebę realizacji gminnych systemów profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną; – umożliwić doskonalenie zawodowe pracownikom instytucji mogących współtworzyć system w celu bardziej efektywnej i kompleksowej pomocy osobom potrzebującym, jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim; – wspierać szkoleniowo jednostki pomocy społecznej w zakresie budowania lokalnych partnerstw mających stworzyć gminne systemy profilaktyki i opieki nad 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie – Projekt szkoleniowy ROPS – Projekt szkoleniowy ROPS

	<ul style="list-style-type: none"> – braku zaangażowania ze strony instytucji, które powinny system tworzyć, – niedrożnego przepływu informacji między poszczególnymi instytucjami, – rozproszenia i indywidualizacji działań instytucji. 	<p>dzieckiem i rodziną.</p>	
16	<p>Specjalistyczne poradnictwo oferowane przez jednostki powiatowe:</p> <p>Trzy wymagane ustawą o pomocy społecznej rodzaje specjalistycznego poradnictwa (prawne, psychologiczne i rodzinne) oferowane są w 13 powiatach ziemskich i we wszystkich trzech istniejących w Małopolsce powiatach grodzkich. Natomiast nie wywiązywało się ze świadczenia trzech rodzajów poradnictwa obligatoryjnie nałożonych przez Ustawodawcę 6 powiatowych centrów pomocy rodzinie, przy czym 5 z nich prowadzi dwa rodzaje poradnictwa, a jedna jednostka powiatowa jedynie jeden jego rodzaj.</p> <p>Porównując sytuację w roku 2008, z tą jaka miała miejsce w 2007 r. w zakresie funkcjonowania specjalistycznego poradnictwa oferowanego dla mieszkańców powiatów należy odnotować, że zwiększyła się ilość powiatowych centrów pomocy rodzinie (o 4 jednostki), które prowadzą tylko dwa rodzaje poradnictwa dla mieszkańców.</p>	<p>Zmniejszenie się liczby powiatów oferujących specjalistyczne poradnictwo jest niepokojącym zjawiskiem. W celu zahamowania tego procesu należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać konieczność oferowania mieszkańcom niepieniężnej formy wsparcia, jaką jest specjalistyczne poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne. 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie
17	<p>Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem:</p> <p>Pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem oferowana przez jednostki powiatowe jest najczęściej jednokierunkowym działaniem,</p>	<p>Aby upowszechnić oferowanie kompleksowego wsparcia osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem należy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywać potrzebę tworzenia systemowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom mającym 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie

	<p>odpowiadającym bieżącym potrzebom klientów. Natomiast od lat dość rzadko osoby mające trudności w integracji ze środowiskiem obejmuje się kompleksowym wsparciem.</p>	<p>trudności w integracji ze środowiskiem;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wspierać szkoleniowo jednostki pomocy społecznej w zakresie tworzenia kompleksowych programów pomocy osobom mającym trudności w integracji (w tym w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki), jako działań istotnych dla realizacji zadań pomocy społecznej w regionie. 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt szkoleniowy ROPS
18	<p>Współpraca jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi:</p> <p>Administracja publiczna prowadząca działalność w sferze pomocy społecznej nadal nie wykorzystuje w pełni możliwych form współpracy z organizacjami pozarządowymi.</p>	<p>W celu intensyfikacji współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań ustawowych wydaje się celowym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazywanie potrzeby prowadzenia współpracy jednostek pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi; – szkolenie jednostek pomocy społecznej w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi; – wspieranie istniejących organizacji pozarządowych poprzez umożliwienie im doskonalenia zawodowego; – dostarczanie wsparcia informacyjnego jednostkom pomocy społecznej w zakresie kondycji III sektora i problemów organizacji pozarządowych w zakresie współpracy z administracją publiczną. 	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie – Projekt szkoleniowy ROPS – Projekt szkoleniowy ROPS – Obserwatorium PS: Badanie „Potencjał małopolskich organizacji pozarządowych”
19	<p>Realizacja zadań nie będących ustawową działalnością ośrodków pomocy społecznej:</p> <p>Wiele ośrodków pomocy społecznej realizuje zadania ustaw nie będących w kompetencji ośrodków pomocy</p>	<p>Aby zapewnić sprawną realizację zadań pomocy społecznej należy wskazywać konieczność zatrudniania dodatkowych pracowników do realizacji zadań nie związanych ze ustawową działalnością ośrodków pomocy społecznej lub wydzielić te zadania z zakresu obowiązków</p>	<ul style="list-style-type: none"> – MUW w Krakowie

	<p>społecznej. Ponadto w związku z takimi zadaniami często nie otrzymują one dodatkowego wsparcia kadrowego. W związku z tym zadania pomocy społecznej i zadania dodatkowe muszą być realizowane przez dotychczasowych pracowników jednostek gminnych.</p>	<p>tych jednostek.</p>	
--	--	------------------------	--